Exilul românesc. Studiu de caz: Monica Lovinescu (1923-2008)

CZU: 929(498)

Ion Valer XENOFONTOV

Monica Lovinescu reprezintă cea mai vocală voce feminină a exilului românesc. Face parte din intelectualii care au sesizat faptul că, odată cu instaurarea regimului comunist în România, prestația ei intelectuală nu va fi solicitată de noul regim, ci, mai mult ca atât, va fi supusă presiunilor sau, în cel mai fericit mod, dacă va conlucra în noile autorități, va trebui să renunțe la vechile concepții „burgheze", iar dacă nu, se va conforma cu noile realități acerbe, va fi marginalizată, având de suferit traume psihice, morale și fizice.

În septembrie 1947 pleacă în calitate de bursieră a statului francez, solicită azil politic și nu mai revine în România. Din Paris duce o intensă activitate intelectuală împotriva noului regim instaurat în România. Publică articole și studii cu tematică românească, traduce în franceză texte românești, colaborează la publicațiile românești din exil. A promovat și cultura românească printr-o serie de studii. Este autoarea capitolului consacrat *Istoriei teatrului românesc* în *Histoire des spectacles* (Pléiade, Editura Gallimard, 1965).

Foarte prodigioasă a fost activitatea la *Radio Europa Liberă*, pe care a desfășurat-o pe parcursul anilor 1962-1992, creând aici un adevărat cenaclu literar. A coordonat săptămânal două emisiuni cu impact major asupra publicului din România: *Actualitatea culturală românească* și *Teze și Antiteze la Paris*. În studiou se vorbea despre lucrări cu parafa „interzis" în România. În discuții se includeau autori români, care prezentau alternative la distorsiunile ideologice ale criticii literare.

Monica Lovinescu va fi o prezență activă și în România postrevoluționară, publicând materiale în revistele literare și politice – *Contrapunct*, *România literară*, *22* ș.a.

Opera literară a Monicăi Lovinescu este una esențială pentru perioada postbelică. Cronicile sale literare radio au fost publicate în lucrarea *Unde scurte* (Madrid, Editura „Limite", 1978). Începând cu 1990, *Editura Humanitas* îi publică constant cronicile literare (considerate de autoare memorii,

mărturii, studii), citite la radio (șase volume de *Unde scurte*), precum și cele elaborate pentru *România literară* (volumul *Diagonale*, 2010).

Una dintre cele mai importante scrieri memorialistice de exil o reprezintă *La apa Vavilonului*, lucrare de memorii în care se abordează atmosfera Bucureștiului copilăriei și tinereții, instaurarea comunismului în România, exilul din Paris.

Eseurile sale politico-istorice sunt antologate în volumul *Etica neuitării* (2008). Cele șase volume de *Jurnale*, publicate în timpul vieții, au fost urmate de ediția postumă *Jurnal esențial* (2010) și de *Jurnal inedit 2001-2002*, ultima lucrare scrisă de Monica Lovinescu (2014).

Monica Lovinescu este autoarea primului roman distopic din literatura română, o carte bătăioasă *Cuvântul din cuvinte* (scrisă în 1955 și publicată în 2007).

Activitatea publicistică, științifică și culturală, promovată cu multă inteligenta de Monica Lovinescu o fixăm în perimetrul luptei cu sistemul și ideologia comunistă. Opera literară a acesteia se încadrează exercițiului rememorării și al strategiei de supraviețuire, în contextul regimului comunist prin cultură, cuvânt, memorie versus antimemorie, atitudine, personalitate și, nu în ultimă instanță, caracter. Este o formă de rezistență și de protest cu rezultate de bătaie lungă, care poate supraviețui oricăror forme agresive ale regimurilor politice.